

LAMPROPHIS FULIGINOSUS BOIE 1827, DE AFRIKAANSE
HUISSLANG.

Door: Volker Nägele, Schmieweg 2, 7904 Erbach 2,
West Duitsland.

Inhoud: Inleiding - Ondersoorten - Beschrijving
van de dieren - Mijn slangen - De terraria
- Voer - Voortplanting - Literatuur.

INLEIDING

Toen ik in augustus 1980 bij een bevriend terrariumhoudster op bezoek was, kon ik voor het eerst de afrikaanse huisslang, *Lamprophis (Boaedon) fuliginosus* in levende lijve bewonderen. Verrast door de stralende kleuren van het dier kwam in mij de wens op deze slangen ook te gaan houden. Omdat een vrouwtje aan de afzetting van eieren toe was, werd mijn wens daardoor eenvoudig. Ik verzocht of ik na een succesvolle broedperiode een paartje van deze dieren kon krijgen. Zo kwam ik in december 1980 in het bezit van twee vrouwtjes en een mannetje *Lamprophis fuliginosus*.

ONDERSOORTEN

Fitzsimmons (1962) onderscheidt twee soorten van de afrikaanse huisslang: *Boaedon fuliginosus fuliginosus* en *Boaedon fuliginosus mentalis*. Terwijl bij *Boaedon fuliginosus fuliginosus* de achterste keelschilden (post-inframaxillaren) goed contact met elkaar maken en gewoonlijk drie bovenlipschilden (supralabialen) tot aan de ogen komen, zijn bij de *Boaedon fuliginosus mentalis* de achterste keelschilden van elkaar gescheiden. Maar twee bovenlipschilden komen tot de ogen (zie de tabel voor wat betreft de beschubbing van de slangen).

Tabel 1. Beschubbing van mijn *Lamprophis fuliginosus*.

	manneltje	vrouwjtje 1	vrouwjtje 2
Rijen rugschubben	27	29	27
Buikschubben	203	211	213
Onderstaartschubben	63	52	50
Anale schub ongedeeld	ja	ja	ja
Verhouding kop-romp/ staartlengte	4,30 : 1	6,35 : 1	5,68 : 1

Broadley (1983) deelde het genus *Boaedon* bij *Lamprophis* en hief de ondersoort status voor *Boaedon fuliginosus mentalis* op, zodat de thans geldende naam is *Lamprophis fuliginosus* Boie 1827. Branch (1984) noemt drie ondersoorten van *Lamprophis fuliginosus*, te weten *mentalis*, *arabicus* en *bedriagae*, waarvan hij de geldigheid van de status echter betwijfelt.

De afrikaanse huisslang is erg wijd verbreid; volgens Isemonger (1982): zuid, centraal west en oost Afrika, Zaïre, Soedan en Eritrea.

BESCHRIJVING VAN DE DIEREN

De grondkleur van de dieren is licht rood-bruin, De onderzijde heeft een kleur, het eenvoudigst met een grijze parelmoer te vergelijken. De kleur van de buik strekt zich langs de zijden uit tot de eerste rij kopschubben. De kop is afgeplat. De relatief grote ogen hebben een vertikaal staande spleetvormige pupil. Vanaf de punt van de kop loopt over de twee zijden van de kop een crème-kleurige band, die zich naar achteren toe een weinig verbreedt en op de hals verwijdt. Bij jonge

Fig. 1. *Lamprophis fuliginosus*. Foto: V. Nägele.

dieren wordt de band aan beide zijden door donkerbruin gevolgd, die met toenemende leeftijd verbleken. Volgens Fitzsimons (1962) is de beschubbing: 25-35 rijen schubben, 185-243 ventralen, bij mannetjes maximaal 230 ventralen, bij vrouwtjes minstens 210 ventralen. Tussen de 41 en 76 subcaudalen, bij vrouwtjes niet meer dan 59.

MIJN SLANGEN

Mijn jonge slangen maten 21, 21,5 en 22 cm en wogen respectievelijk 4, 3 en 4,5 g (mannelijke, vrouwtje 1, vrouwtje 2). Ik bracht ze onder in afzonderlijke kleine bakjes van 20x10x8 cm (lxbxh). In de zijkanten en in de deksel waren luchtgaatjes aangebracht van 5x7 cm, waarop met een soldeerbout horregas was vastgemaakt. De bodembedekking bestond uit een aantal malen dubbel gevouwen krant,

een klein waterbakje (5 cm in doorsnede, 3 cm hoog) en een klein bloempotje van turf, die voor het opkweken van plantjes wordt gebruikt. De hoogte van die potjes was teruggebracht tot ongeveer 1 cm, waardoor de dieren met hun rug contact hadden met hun schuilplaats. Wegkruipkastjes, die vrij ruim zijn, werden door jonge slangen niet graag gebruikt. Ze gebruikten om zich prettig te voelen liever een schuilplaats waar ze maar net in pasten.

Krantepapier als bodembedekking is vooral bij het opkweken van jonge dieren al veelvuldig nuttig gebleken. Door het eenvoudig uitwisselen is het terrarium makkelijk schoon te houden. De drukinkt is kiemdodend.

Ook de vochtigheid is goed te regelen.

DE TERRARIA

De plastic bakjes werden op een lichtbak van een ander terrarium gezet, waardoor de bodemtemperatuur in de loop van de dag tot 28 à 30°C opliep. Een 25 W gloeilamp diende als verlichting. In de eerste drie maanden bedroeg de belichtingsduur acht uur per dag. Deze werd langzaam aan, om de zomer te benaderen, op zestien uur ingesteld.

's Nachts daalde de temperatuur tot die van de kamer, die 's winters tussen de 15 en 18°C varieerde.

's Morgens werden de kleine terraria wat vochtig gemaakt om de morgendauw te imiteren. Twee uur later werd dan automatisch het licht ingeschakeld en droogden de kranten snel op. De dieren hebben bij deze huisvesting geen vervellingsproblemen gehad, terwijl ook de temperatuur variatie tot het zich goed voelen van de dieren heeft bijgedragen, want ze gingen makkelijk aan het eten en groeiden goed. Dat de dieren echt snel groeiden bleek uit het feit dat ze al in mei 1981 in een terrarium van 60x35x40 cm moesten worden ondergebracht. Het werd

met gaas afgedekt. Een 40 W lamp met reflektor direct boven de gazen kap diende als verwarming en zorgde dat de bodemtemperatuur ongeveer 32°C werd. De luchttemperatuur lag tussen kamertemperatuur overdag tot 20 à 25°C. Een 25 W TL-buis, kleur wit, bleek, mede door een lichte standplaats van het terrarium, voldoende te zijn. De bodembedekking bestond voor de helft uit schone turf, voor de andere helft uit kleine kiezels (grootte 2 à 3 mm). De dieren konden in een opgebouwde rotspartij van zandsteen zich goed in de spleten tussen de stenen verbergen. De schuilplaatsen lagen zowel op de turfgrond als op de kiezelgrond. De temperatuur was in de schuilplaatsen overal gelijk. Er kon geen voorkeur voor een bepaald bodemsubstraat worden vastgesteld. Een aloë, een hедера en een chlorophytum vulden de inrichting aan. Er werd onregelmatig, twee à drie keer per week, gesproeid. Toen door een storing in de verwarming de temperatuur gedurende een paar dagen op 12°C uitkwam, werd dat door de dieren zonder verkouden te worden, verdragen.

VOER

De jonge dieren werden wekelijks gevoerd met een nestmuis, waarbij de grootte van het voederdier langzaam toenam met de grootte van de slang. Na ongeveer acht maanden echter werden ze van lieverlede om de twee à drie weken gevoerd om vervetting te voorkomen.

In het eerste jaar (80/81) vervelden de dieren om de vier weken, in totaal elf maal. In het tweede jaar waren het er nog maar zeven. In het derde jaar vervelden de dieren nog zes maal.

VOORTPLANTING

Op 31 december 1981 kon ik reeds de eerste parings-

aktiviteit van het mannetje vaststellen (57 cm, 53 g). Omdat ik de dertien maanden oude dieren nog te jong voor de voortplanting vond, scheidde ik het mannetje voor ongeveer twee maanden van de vrouwtjes. Vrouwtje 1 was op 31 december 1981 58 cm lang en woog 71 g, vrouwtje 2 was 63 cm en woog 83 g. Toen ik het mannetje eind februari weer bij de vrouwtjes zette, kon ik geen paargedrag meer ontdekken. Des te verrassender was het, dat eind maart 1982 vrouwtje 1 duidelijk dikker werd en zeven eieren gevoeld konden worden. Bij vrouwtje 2 konden omstreeks die tijd sterk gezwollen eileiders worden waargenomen. Op 18 maart 1982 at vrouwtje 1 nog een muis. Daarna weigerde ze alle voer. Aansluitend aan de vervelling op 12 april 1982 vond de ei-afzetting plaats. Het dier begon onrustig door het terrarium te kruipen en zocht naar een geschikte plek om de eieren te leggen. Omdat die naar mijn mening in het geheel niet aanwezig was, zette ik het dier in een plastic bak van 35x20x18 cm, waarvan de bodembedekking bestond uit vochtige turf, 10 cm hoog. Een stuk boomschors diende als schuilplaats. Een plastic waterbakje compleeteerde het geheel. Een bodemverwarming hield de temperatuur op 27°C. Er traden geen nadelige effecten op als gevolg van het overzetten. Ook bij de nakweek van *Elaphe guttata guttata*, *Elaphe obsoleta rossalleni* en *Elaphe obsoleta spiloides* ging ik zo te werk en kon bij de dieren geen onrust ontdekken. Na ongeveer een uur hadden de dieren hun onderkomen verkend en hielden zich rustig tot de ei-afzetting, half in het turf weggekropen, onder de boomschors. Op 27 april 1982 legde het zeventien maanden oude vrouwtje zeven eieren, tussen tien en twaalf uur 's morgens. Nadat de eieren van turf waren ontdaan, werden ze in een broedstroof gezet (volgens Nietzke, gemodificeerd door Budde, 1981). Als ondergrond voor de eieren gebruikte ik schelpenzand. De temperatuur schommelde tussen de 24 en 28°C. De relatieve luchtvochtigheid was ongeveer 94%. Het eerste jonge dier had zijn ei op 7

juli opengemaakt. Op dezelfde dag openden nog twee jongen hun ei. Op 8 juli waren om 18.00 uur alle zeven jongen uit het ei gekropen. De broedduur bij de ouderdieren duurde 77 dagen, mijn nakweek kroop na 71 dagen uit het ei, wat mogelijk aan een wat hogere broedtemperatuur lag. De jonge dieren leken exakt op de ouderdieren. Ze vervelden op 16 en 17 juli voor de eerste keer. Direct na de vervelling namen vijf jongen nestmuizen aan. De andere twee moesten gedwangvoederd worden. De jonge dieren werden spoedig daarna afgestaan, waarbij de vijf zelfstandig etende dieren geen problemen in de verzorging gaven. Een van de twee jonge dieren, die gedwangvoederd moesten worden, ging na ongeveer drie maanden dood bij het dwangvoeren, vermoedelijk door hartproblemen. De andere werd voor meer dan een jaar gedwongen gevoerd, maar was zo goed als niets langer of zwaarder geworden. Ook had hij naar het liet aanzien, problemen met de coördinatie van de bewegingen.

Bij vrouwtje twee kwam het niet tot ei-afzetting. De zwelling van de eierstokken nam in april 1982 weer af. In november zette ik de drie dieren in een terrarium van 120x50x40 cm. De bodemgrond was 2 cm dik, bestaande uit bosgrond, gemengd met aarde uit een molshoop, voor de helft afgedekt met mos, enkele stukken kienhout en jeneverbessenhout. Ik zette ook twee aloë's in de bak. De verlichting bestond uit een 40 W TL-buis, kleur koud-wit, en als verwarming een 75 W persglas reflectorlamp, die via een dimmer was geschakeld. De lamp was 45 cm boven de bodem gemonteerd. De dimmer was zo ingesteld, dat de bodemtemperatuur ongeveer 32°C bedroeg. Een dimmer heeft drie belangrijke voordelen:

1. een traploze temperatuurregeling;
2. een lange levensduur van de lamp;
3. lagere stroomkosten.

Medio december 1982 was de paring tussen het mannetje en vrouwtje 1 te zien. Het mannetje kroop schokkend over de rug van het vrouwtje, daarbij heftig tongelend. Zodra de cloaca van het mannetje

ongeveer ter hoogte van de cloaca van het vrouwtje was, sloeg hij zijn staart om die van het vrouwtje en probeerde zijn hemipenis naar binnen te brengen. Het vrouwtje vertoonde vooralsnog geen interesse en trok haar staart iedere keer weer uit de omklemming los. Op 4 januari 1983 was de paring tussen het mannetje en vrouwtje 1 te aanschouwen. Hoe lang deze duurde heb ik niet kunnen vaststellen. Bij de beide vrouwtjes konden sterk gezwollen eierstokken gevoeld worden. Echter, ook dit jaar toonde het mannetje alleen belangstelling voor vrouwtje 1. Ook het verwijderen van vrouwtje 1 veranderde daar niets aan. Het mannetje zocht naar het vrouwtje en kwam daarbij iedere keer vrouwtje 2 tegen. Hij betongelde haar en kroop schokkend over haar rug, echter na ongeveer vijf centimeter bleek hij zijn vergissing te bemerken, stopte en begon opnieuw te zoeken.

Eind maart namen de paringsactiviteiten af. Een kopulatie kon niet meer worden waargenomen.

Bij vrouwtje 1 kon ik vanaf april een duidelijke toename in de omvang waarnemen. Ook de eieren waren te voelen. Op 17 april vervelde vrouwtje 1 wederom. Twee dagen later bood ik een muis aan die gretig genomen werd. Ik gaf niet meer muizen om de dracht niet in gevaar te brengen. Op 27 april 1983 zocht vrouwtje 1 naar een plek om de eieren af te zetten. Ik zette het dier in een plastic terrarium zoals het jaar daarvoor. Op 2 mei werden daar 10 eieren in gelegd, waarvan er 2 onbevruucht bleken te zijn. De bevruchte eieren bracht ik volgens de reeds vermelde methode onder. Een ongezond lijkend ei werd na ongeveer dertig dagen geopend. Er bleek een volledig ontwikkeld jong in te zitten.

Na een broedperiode van gemiddeld 73 dagen, bij een gemiddelde temperatuur van 25°C, opende het eerste jong zijn ei op 12 juli 1983. Het laatste jong kroop op 16 juli uit zijn ei.

Huisvesting en opkweek geschiedde volgens de reeds

eerder beschreven methode.

Vrouwtje 1 kreeg na een week weer een muis te eten, die zij zonder problemen opat. Zij haalde snel het gewichtsverlies van de geboorte weer in. Medio juni kon ik bij haar alweer acht nieuwe eieren voelen. Deze werden op 6 juli gelegd. Een paring had ik niet waargenomen. Ook deze eieren werden op dezelfde manier behandeld en na 71-75 dagen werden 8 jongen geboren.

Vrouwtje 2 heb ik in oktober 1983 aan een bevriend terrariumhoudster gegeven, omdat zij twee mannetjes bezit. Het zal nu blijken of dit vrouwtje ook in staat is eieren te leggen.

Het is te wensen dat deze mooie dieren gemakkelijker na te kweken zouden zijn. Het zijn zeer geschikte terrariumdieren en stellen aan klimaat en voer geen hoge eisen.

LITERATUUR

- Branch, W.R., 1984. De huisslangen van zuidelijk Afrika (genus Lamprophis). Litteratura Serpentina, Vol. 4 (3/4): 112-126 / Engelse editie: 106-120.
- Broadley, Donald G., 1983. FitzSimons' Snakes of Southern Africa. Delta Books, Johannesburg. 376 p.
- Trutnau, L., 1979. Schlangen im Terrarium I: Ungiftige Schlangen. Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart. Pp. 1-200.